

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

факультет журналістики

кафедра прикладної лінгвістики та літературознавства

кафедра іноземних мов

кафедра журналістики

кафедра філософії

**КОНЦЕПТИ, ДИСКУРС І ЕТИКА КОМУНІКАЦІЇ: ЛІНГВІСТИЧНІ,
ЖУРНАЛІСТСЬКІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ**

Матеріали міжкафедрального круглого столу

27 березня 2026 року

Одеса – 2026

**УДК 81'42:174.4:070(049.2)
К653**

Круглий стіл проведено відповідно до наказу ректора Національного університету «Одеська юридична академія» від 03 березня 2026 р. № 462-59

Організаційний комітет конференції:

Голова оргкомітету:

Мінас АРАКЕЛЯН – проректор з наукової роботи, доктор юридичних наук, професор.

Заступники голови оргкомітету:

Олена СКАЛАЦЬКА – декан факультету журналістики, доктор філософських наук, професор.

Мирослава МАМИЧ – завідувач кафедри прикладної лінгвістики та літературознавства, доктор філологічних наук, професор.

Олексій ФЕДОТОВ – начальник науково-дослідної частини, доктор юридичних наук, професор.

Робоча група:

Юлія ТОМЧАКОВСЬКА – завідувач кафедри іноземних мов, доктор філологічних наук, доцент.

Вікторія КОЛКУТІНА – завідувач кафедри журналістики, доктор філологічних наук, професор.

Ігор ШАМША – в.о. завідувача кафедри філософії, кандидат філософських наук, доцент.

Анастасія КІСЕЛЬОВА – доцент кафедри прикладної лінгвістики та літературознавства, кандидат філологічних наук, доцент.

Таїсія ІВАНІЙЧУК – директор наукової бібліотеки НУ «ОЮА»

Метою круглого столу було осмислення ролі мови, комунікації та дискурсивних практик у сучасному суспільстві, а також етичних засад інформаційної взаємодії в умовах розвитку медіа й цифрових технологій. Учасники обговорили проблеми медійних маніпуляцій, поширення фейкової інформації, етики комунікації, меж свободи слова та впливу соціальних мереж і генеративного штучного інтелекту на суспільну свідомість. Окрему увагу приділено лінгвістичним і філософським аспектам формування смислів, істини та відповідальності за комунікативні дії. У підсумку наголошено на важливості критичного мислення та формування етично відповідального інформаційного середовища.

Матеріали та пристатейна література публікуються в авторській редакції. За достовірність фактичної інформації у публікаціях відповідальність несуть автори.

Концепти, дискурс і етика комунікації: лінгвістичні, журналістські та філософські виміри : матеріали міжкафедр. круглого столу (м. Одеса , 27 березня 2026 р) / упоряд.: М. В. Мамич. Одеса : НУ «Одеська юридична академія», 2026. 110 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/32787> ;DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.32787>

© НУ «Одеська юридична академія», 2026

ЗМІСТ

Варешкіна Н.

Взаємозалежність професійного та повсякденного дискурсу.....7

Грушевська Ю.

Функціонування прагматонімів-комполітів у рекламних текстах.....11

Єременко О.

До питання про співвідношення мовної та аксіологічної картин світу 15

Єрьоменко С. (S. Yeromenko)

Translation of stylistic devices.....18

Іванійчук Т.

Цифрова бібліотека як дискурсивний простір: формалізація метаданих і персоналізація інформаційних сервісів в контексті відкритої науки.....21

Капустіна Н.

Цифровий простір як поле етичної взаємодії у сфері бізнес-комунікацій....27

Кісельова А.

Метафоризація та мовна гра як інструменти конструювання професійної картини світу ІТ-фахівця.....30

Ковальова К.

Метафоризація як засіб репрезентації концепту fabrics в мовній картині світу.....34

Анастасія КІСЕЛЬОВА,
*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
та літературознавства
Національний університет
«Одеська юридична академія»*

МЕТАФОРИЗАЦІЯ ТА МОВНА ГРА ЯК ІНСТРУМЕНТИ КОНСТРУЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ІТ-ФАХІВЦЯ

Сучасна лінгвістика дедалі більше уваги приділяє вивченню професійних картин світу, які формуються під впливом спеціалізованої діяльності та комунікації. ІТ-сфера, як один із найдинамічніших сегментів глобалізованого суспільства, продукує унікальний лінгвокогнітивний простір. Мовлення ІТ-фахівця постає не просто як набір термінів чи сленгових одиниць, а як цілісна система, що відображає специфічний спосіб сприйняття, структурування та інтерпретації дійсності. Особливу роль у цьому процесі відіграють механізми метафоризації та мовної гри, які виконують не лише стилістичну, а й фундаментальну когнітивну функцію. Метою цієї розвідки є виявлення ролі метафори та мовної гри у формуванні професійної картини світу сучасного ІТ-фахівця на матеріалі україномовного ІТ-дискурсу.

Базовою характеристикою ІТ-картини світу є її гібридність, зумовлена домінуванням англійської мови як лінгва-франка галузі. Однак ця гібридність виходить далеко за межі простого запозичення лексики. Вона стає основою для когнітивного освоєння нової реальності. Абстрактні поняття, алгоритми та процеси, з якими щодня працюють фахівці у галузі ІТ, потребують "одомашнення" через зрозумілі образи. Саме тут метафора виступає

ключовим когнітивним механізмом, який уможлиблює розуміння складного через просте, відоме. За своєю суттю, програмування та проектування систем – це оперування абстракціями, і метафора слугує містком між цими абстракціями та повсякденним досвідом людини.

Класичним прикладом такого метафоричного перенесення є концептуалізація інтернет-простору. Поняття «хмара» (cloud) для позначення розподілених обчислювальних ресурсів є потужною онтологічною метафорою, яка дозволяє уявити аморфне, всюдисуще та доступне середовище зберігання даних. Медична метафора «вірус» (virus) не просто називає шкідливу програму, а й проєктує на неї цілу низку поведінкових характеристик: здатність до «зараження», «мутації», необхідність «лікування» або «карантину». Таке перенесення значно полегшує розуміння принципів функціонування шкідливого ПЗ для нефахівців і створює спільну когнітивну базу всередині професійної спільноти.

Іншим важливим когнітивним інструментом є антропоморфна та просторова метафора. Комунікація щодо коду рясніє висловами на кшталт: «цей компонент хоче їсти багато пам'яті», «функція засинає (sleep), чекаючи на відповідь», «треба зайти в глибину цього методу» або «викинути (throw) виняток». Тут програмні об'єкти наділяються людськими потребами та станами, а абстрактні зв'язки в коді осмислюються через просторові відносини (верх/низ, глибина/поверхня). Як слушно зауважує О. Хомик, така метафоризація є невід'ємною частиною стратегічної компетентності фахівця, який прагне до точності та взаєморозуміння (Хомик, 2024). Це свідчить про те, що метафора в ІТ-дискурсі виконує не лише номінативну, а й евристичну функцію, допомагаючи візуалізувати логіку роботи коду.

Паралельно з метафоризацією, важливу роль у формуванні професійної картини світу відіграє мовна гра, яка найяскравіше проявляється у творенні жаргонізмів та неологізмів. Якщо метафора допомагає зрозуміти об'єкт, то мовна гра допомагає привласнити його, інтегрувати у свій соціолект, зробити його елементом внутрішньогрупової ідентифікації. Жаргонізми типу «фіча»

(недокументована властивість, яку видають за перевагу), «баг» (помилка), «лагіт» (працювати з затримками) є не просто синонімами до технічних термінів, а несуть додаткове конотативне навантаження – оцінку, іронію, належність до спільноти «своїх» (Єремєєв, Явтушенко, 2025).

Найвищий ступінь мовної гри та когнітивного освоєння запозичень демонструють дієсловні гібриди. Фрази «закомітити код», «запустити зміни», «змерджити гілку», «задеплоїти проєкт», «зарев'ювити пул-реквест» – це яскравий приклад «професійної креолізації». З лінгвістичного погляду, ми спостерігаємо не просто лексичне запозичення, а глибоку граматичну адаптацію англійських основ до норм української мови за допомогою питомих суфіксів та префіксів. З когнітивного погляду, це акт творення нової реальності: дія, позначена англійським терміном, стає невід'ємною частиною україномовної професійної свідомості, вбудовується в її поняттєво-діяльнісний апарат. Саме через ці новотвори фахівець не просто використовує інструмент (наприклад, Git), а проживає процес роботи з ним рідною мовою, роблячи його частиною своєї ідентичності. Це явище докорінно відрізняється від традиційного суржику; воно є маркером не мовної недбалості, а високої інтеграції у світовий технологічний контекст (Warislohner, 2025).

Ще одним виміром мовної гри є креативне використання аббревіатур та евфемізмів, які транслиують фундаментальні цінності професії. Принцип KISS (Keep It Simple, Stupid) – це не просто технічна настанова, а світоглядна максима, що закріплює культ простоти та ефективності. Створення жартівливих розшифрувань для стандартних термінів (наприклад, РЕВКАС – Problem Exists Between Keyboard And Chair) виконує важливу психотерапевтичну функцію, знімаючи напругу та створюючи особливий гумор, зрозумілий лише посвяченим.

Отже, метафоризація та мовна гра в ІТ-дискурсі є не периферійними стилістичними явищами, а центральними когнітивними механізмами

конструювання професійної картини світу. Вони виконують триєдину функцію:

- 1) когнітивну – уможлиблюють осмислення та структурування абстрактних технічних понять через зрозумілі образи та аналогії;
- 2) ідентифікаційну – створюють унікальний лінгвокогнітивний код, який відрізняє спільноту IT-фахівців та маркує належність до неї;
- 3) світоглядну – через мовну гру та специфічні жаргонізми транслують базові цінності професії (ефективність, простоту, прагматизм, критичне мислення).

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні того, як новітні технології (штучний інтелект, блокчейн) породжують нові метафоричні моделі, а також у аналізі впливу «IT-суржику» на загальні когнітивні та лінгвальні процеси в сучасній українській мові.

Література

1. Єремєєв, Є. Ю., Явтушенко, В. М. (2025). Двомовна професійна комунікація в IT-сфері: термінологічна взаємодія української та англійської мови. *Grail of Science*. 52. С. 775–783.
2. Хомик, А. (2024). Усний англомовний дискурс IT-фахівців у контексті формування стратегічної компетентності. *Іноземна філологія*. 137. С. 306–314.
3. 15 Slang Terms You Need to Know If You Want to Become a Software Engineer. (2025). *Entrepreneur*.
4. Warislohner, F. (2025). From Ambiguity to Automation: STE as the Unified Data Standard for Global Operations. *LinkedIn*.